

Axelns funktionella anatomi

Ingrid Hultenheim Klintberg, Med Dr, Överfysioterapeut
Sahlgrenska Universitetssjukhuset, Göteborg

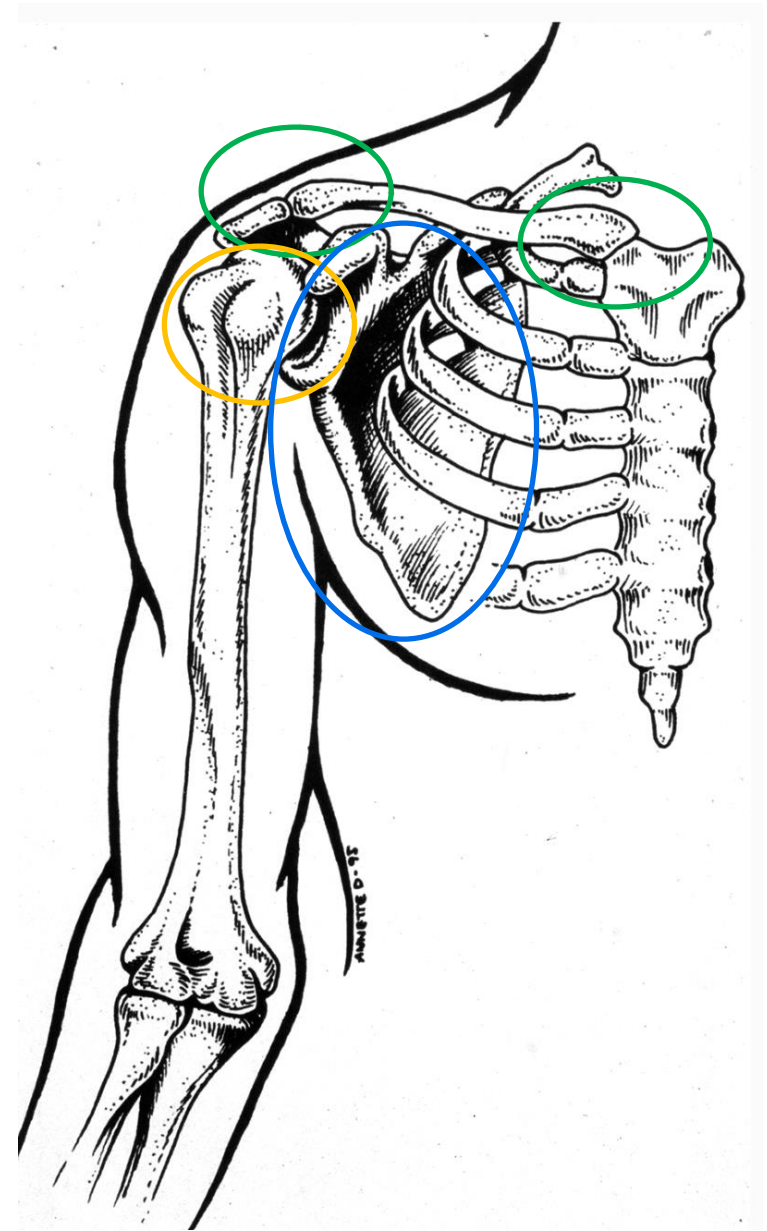
Skuldrans funktion bygger på välkoordinerat samspel från 4 leder

Sternoklavikularleden

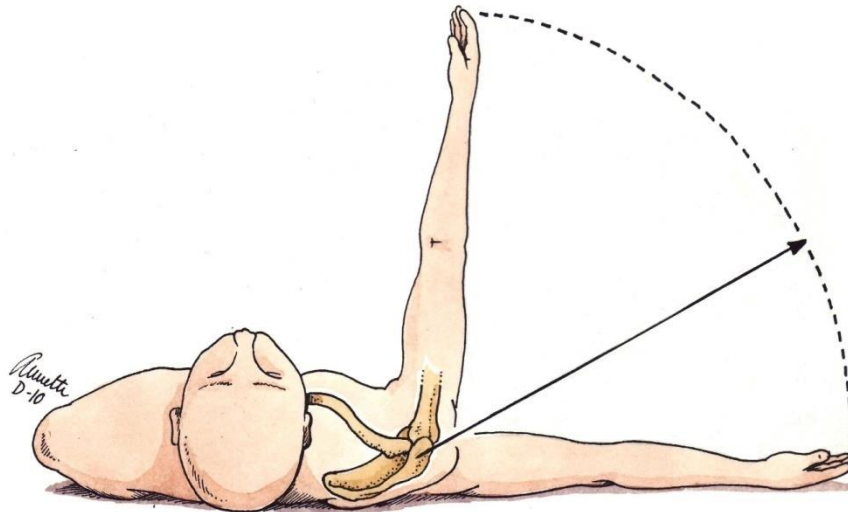
Akromioklavikularleden

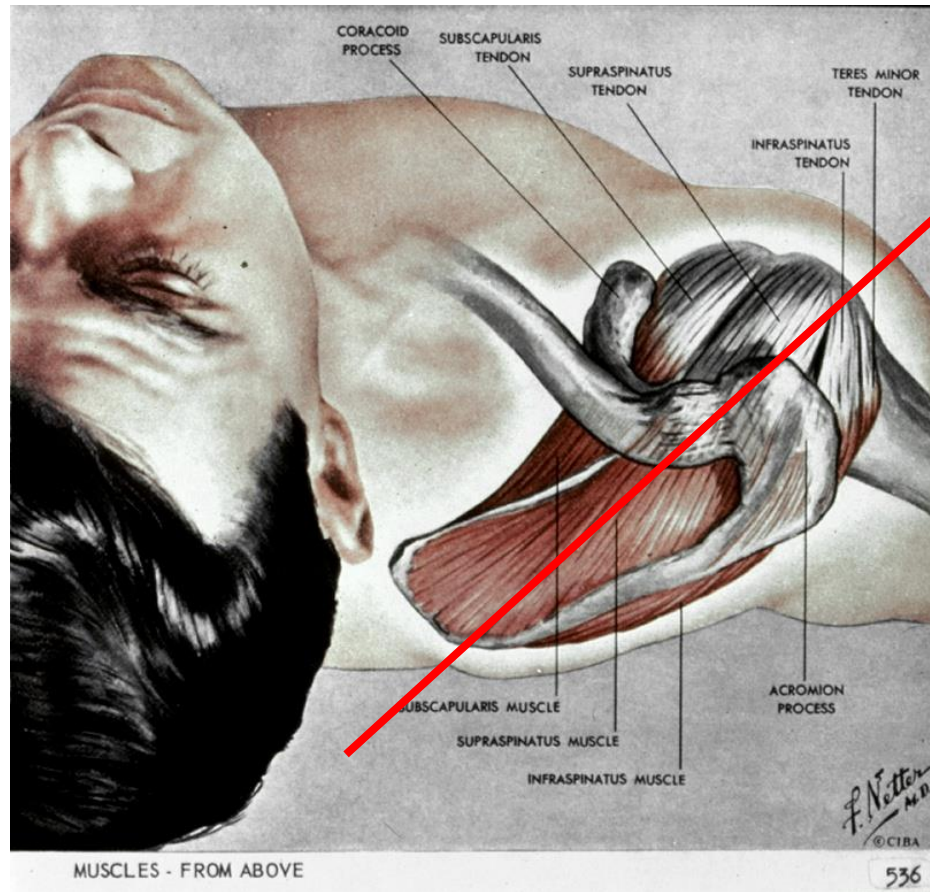
Glenohumeralleden

Skapulothorakala övergången

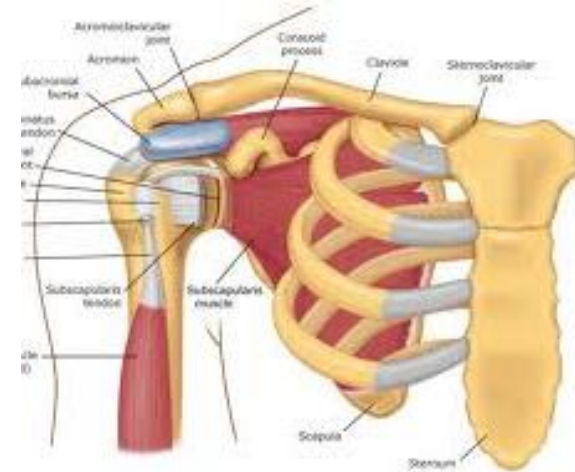
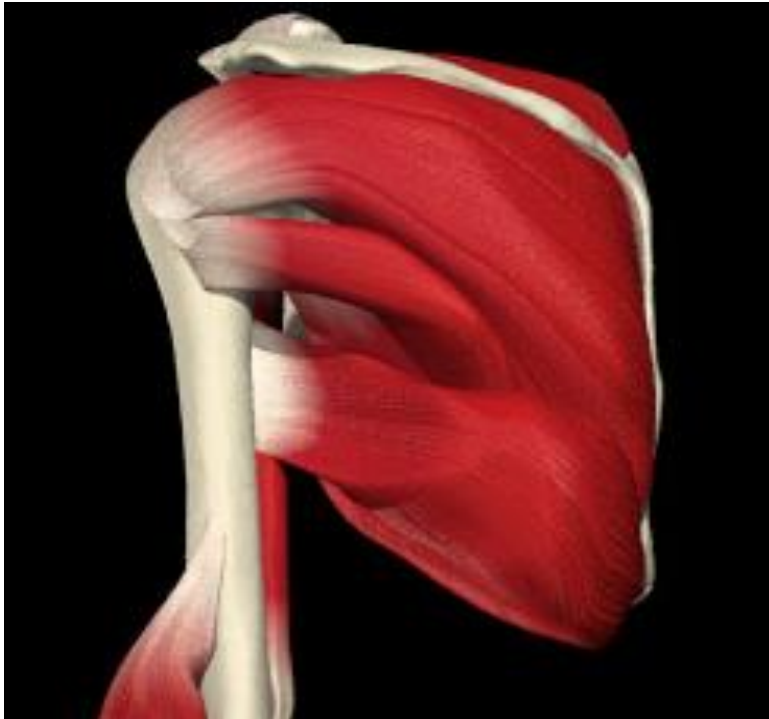
Skapulas plan 30° framför frontalplanet. Skuldrans funktionella plan Optimal tension inom Rotatorcuffen, RC

Rotatorkuffen (RC)

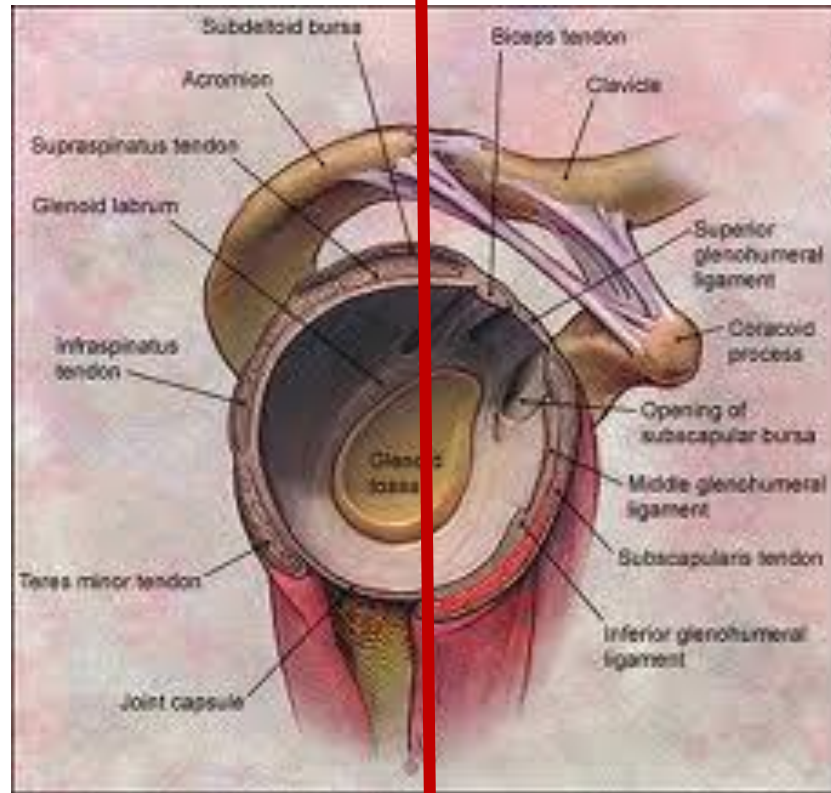
Supraspinatus
Infraspinatus
Teres minor

Subscapularis

Majoriteten av supraspinatus fibrer ligger posteriort om rotationscentrum – bidrar till **utåtrotation**

Utåtrotatorer

Inåtrotatorer

C.E. Boettcher et al. / Journal of Science and Medicine in Sport 13 (2010) 651–656

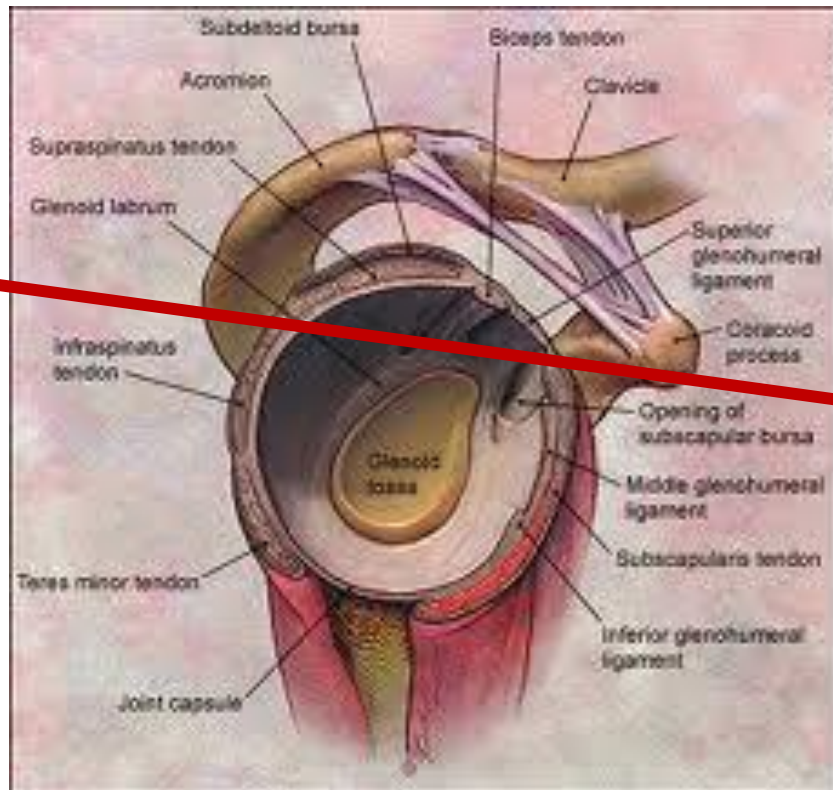
Successiv degeneration / microtrauman

70 år - 70% har rotatorkuffruptur som uppstått spontant,
utan dokumenterat trauma

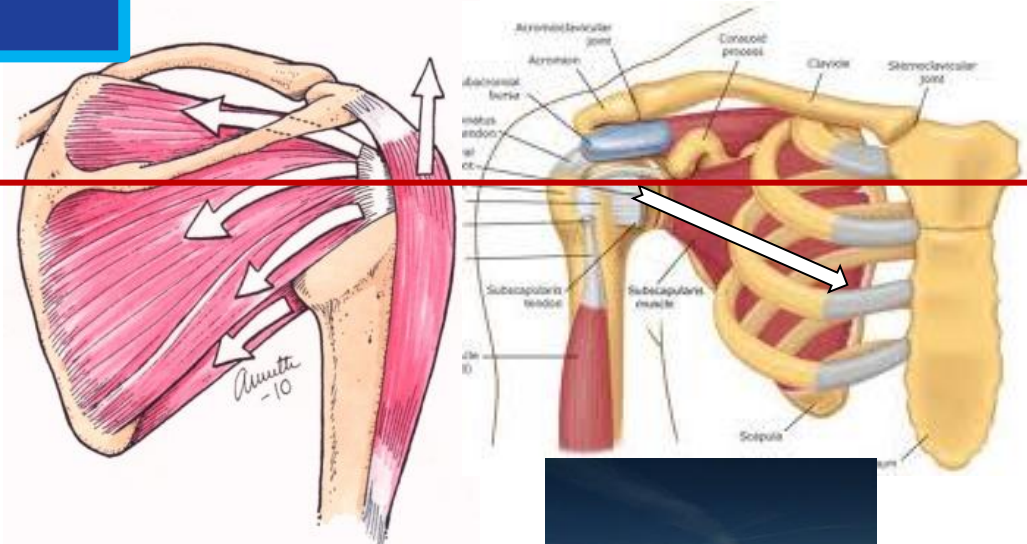
Många, utan märkbar funktionsnedsättning!!

Utåttrotatorer

Inåttrotatorer

Ju mer adducerat läge –
övra delarna av
rotatorkuffen centrerar caput

Ju högre upp i rörelsebanan - successivt
mer de nedre delarna av rotatorkuffen
centrerar, stabiliserar, caput

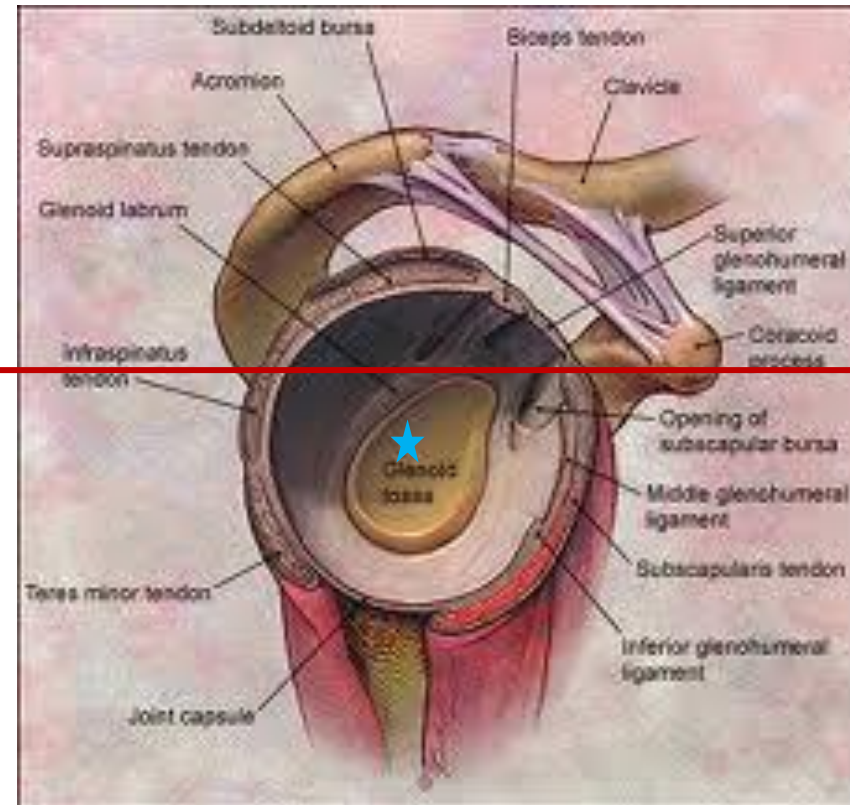

supraspinatus
biceps longum
övre delen av infraspinatus,
övre delen av subscapularis

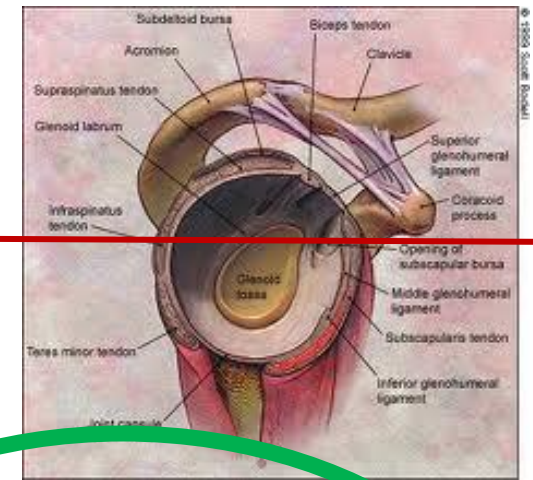
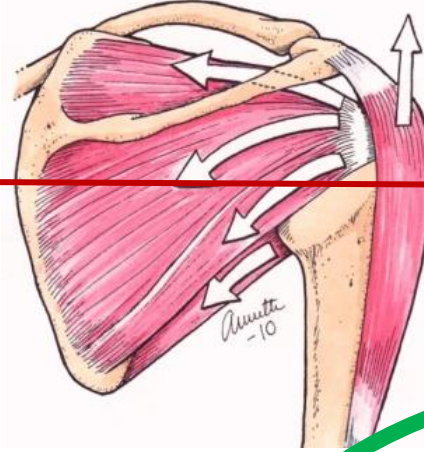
äldre – degenererade

nedre delen av infraspinatus
nedre delen av subscapularis
teres minor

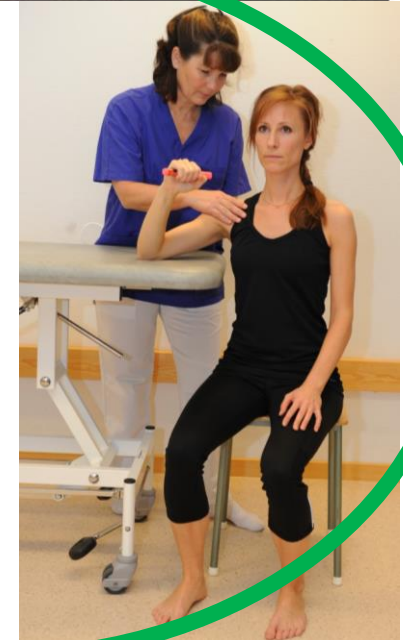
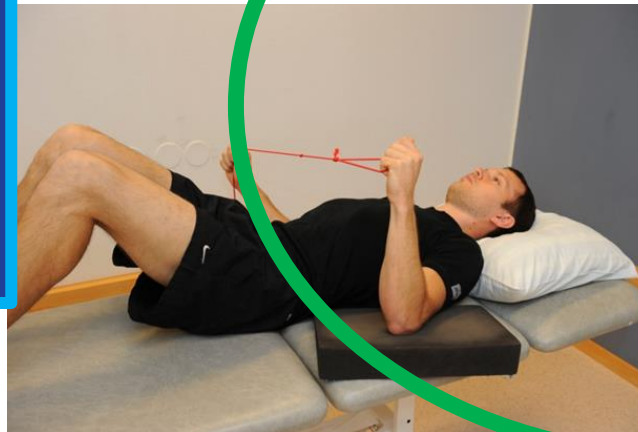
Stor chans - fina, fräscha!

*Obs! Illustration – ej anatomiskt
100% som det är i verkligheten*

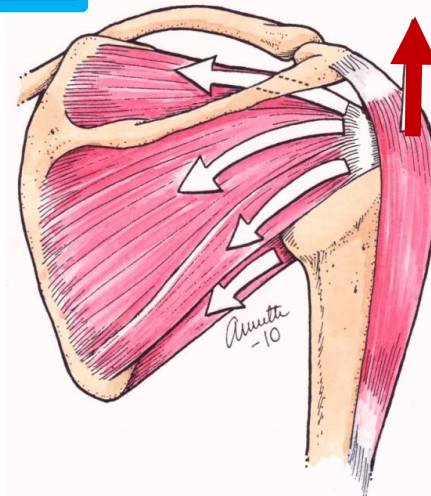
Ju närmre adducerad position, mer aktivering av de **ÖVRE** delarna av RC

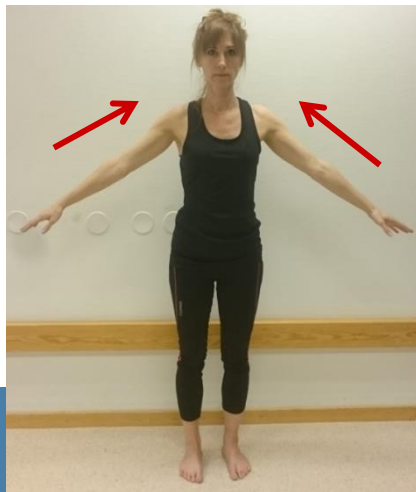
Ju mer ut i abducerad position, mer aktivering av de **NEDRE** delarna av RC

Deltoideus

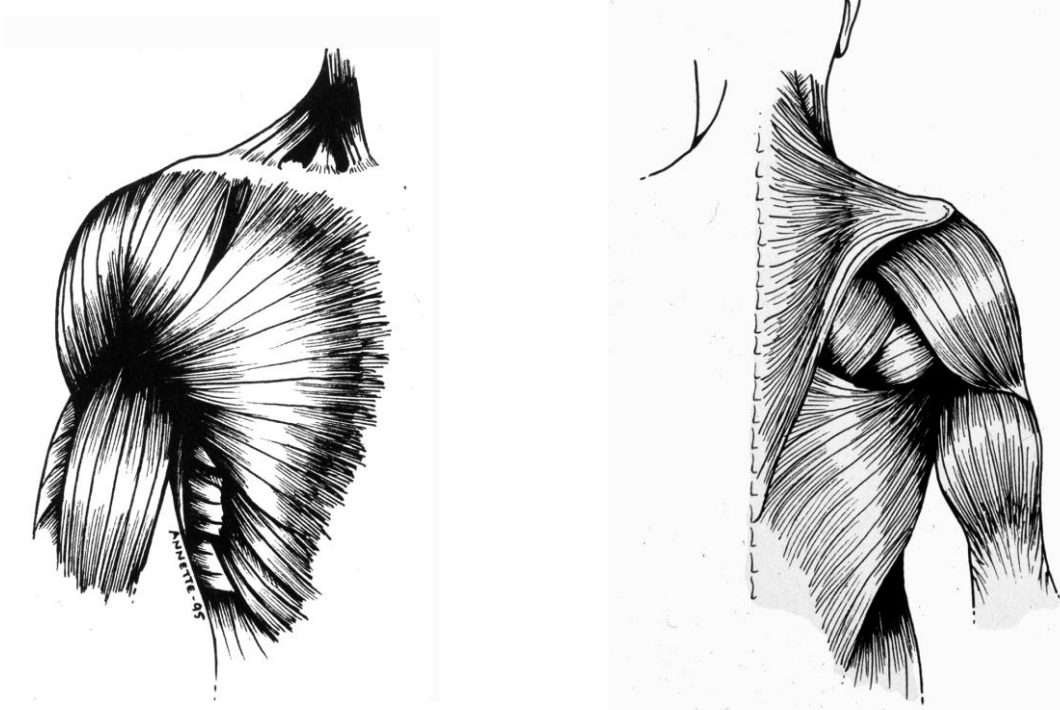
Tidigt i rörelsebanan, under elevation, superior translation av humerus

Successivt, $>30^\circ$ elevation, ändras Deltoideus dragriktning. Bidrar till att pressa in, centrerar caput mot cavitas

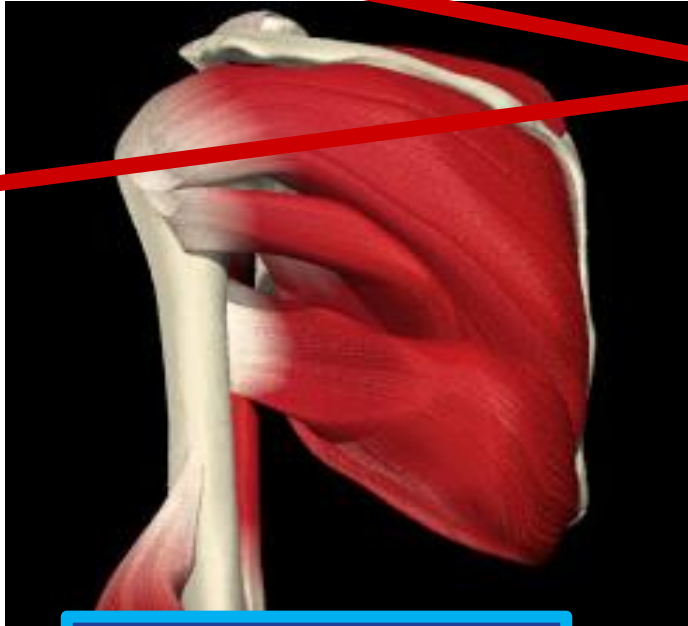

Omvänd protes = omvänd funktion = omvänd behandlingsstrategi

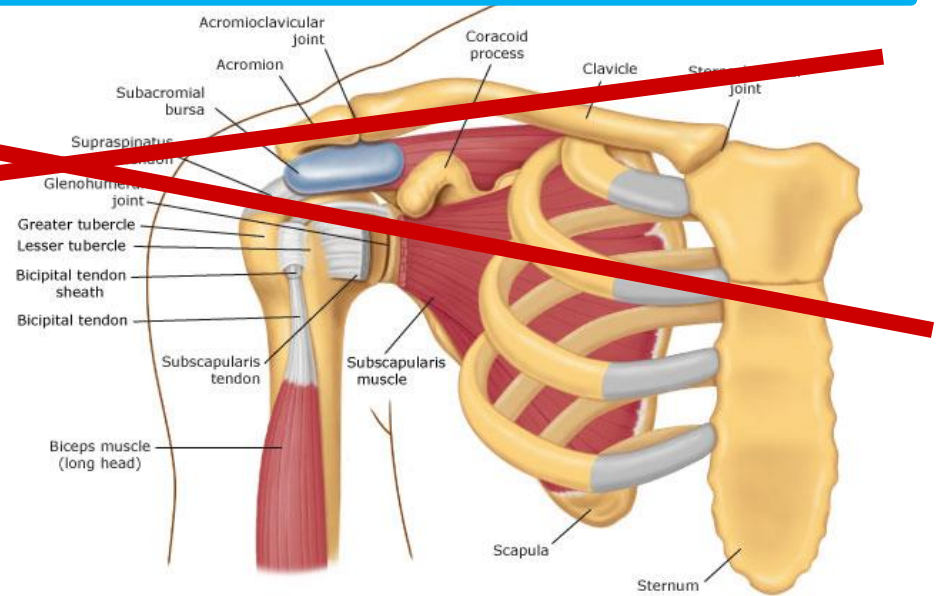

För starka motorer – hot mot god funktion och smärt/värfri

Omvänd protes = omvänd funktion = omvänd behandlingsstrategi

Utåtrötatorer:
Supraspinatus
Övre Infraspinatus
Nedre Infraspinatus
Teres minor

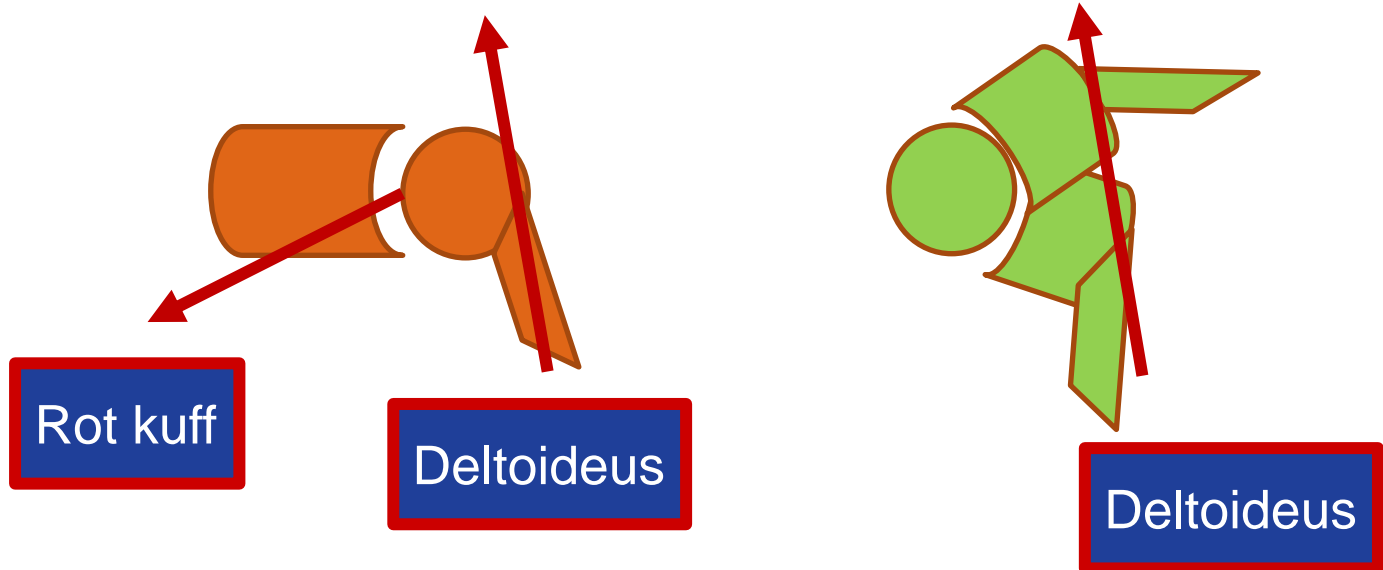
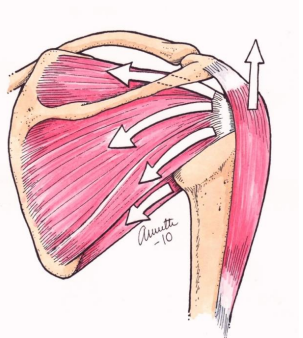

Inåtrötator:
Övre Subscapularis
Nedre Subscapularis

”Färre grabbar i murarlaget”
– lägre kapacitet för alltid

Omvänd protes = omvänd funktion = omvänd behandlingsstrategi

Omvänd protes – bygger på Deltoideus funktion

Tidigt efter op, övningar starta $\geq 30^\circ$ elevation

Rehab - programmera om **Deltoideus** till att ta över:

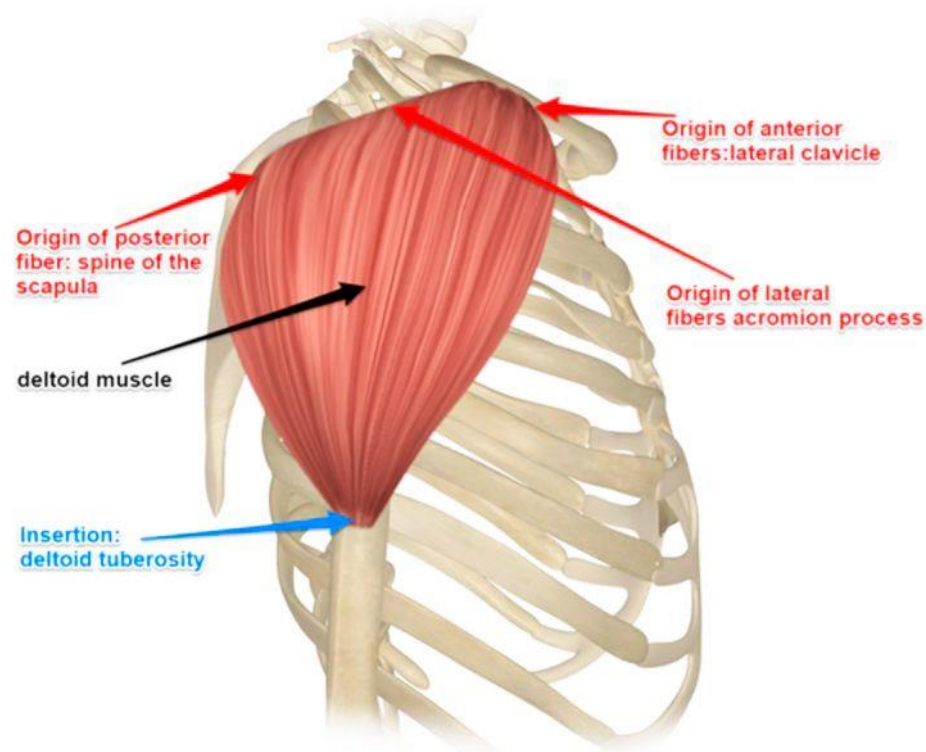
- Roterande effekt över nya leden
- Funktion längre ned i rörelsebanan

Deltoideus Anterior, Medius, Posterior

Anatomer – 7 delar

Bakre - utåtrotation   Främre – inåtrotation

Alla elevation

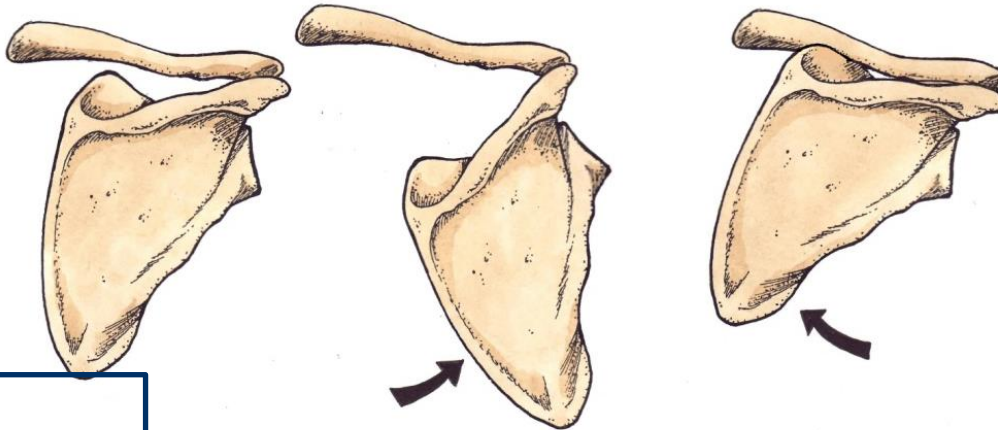
Skapulas musklers **gemensamma** funktion är att rikta in fossa glenoidale i förhållande till handen.

Ju bättre skapulas muskler koordinerar – desto lägre krav på rotatorkuffen att hålla caput humeri stabilt och centrerat – **Säker zon**

Skapulas muskler är strategiska för att avlasta rotatorkuffen

Höger skulderblad sett bakifrån.

1. Skapulas neutralposition när vi står med armarna hängande utmed sidorna

2. Uppåtrotation av skapula (Upward rotation)

När vi lyfter armarna skall skapula rotera uppåt

Se hur fossa glenoidales position förändras. När skapula roterar uppåt lyfts acromion och det subakromiella rummet blir större, öppnas.

Nedsatt styrka eller uthållighet i Serratus anterior och trapezius inferior leder till ofullständig uppåtrotation av skapula.

3. Nedåtrotation av skapula (Downward rotation)

Under extension av armen roterar skapula nedåt.

Nedåtroterat skulderblad kan vara en felställning på grund av dålig hållning eller överaktiva rhomboideer

Uppåtrotation kan hindras av stram pectoralis minor, vilken då håller kvar skapula i inåtroterat läge.

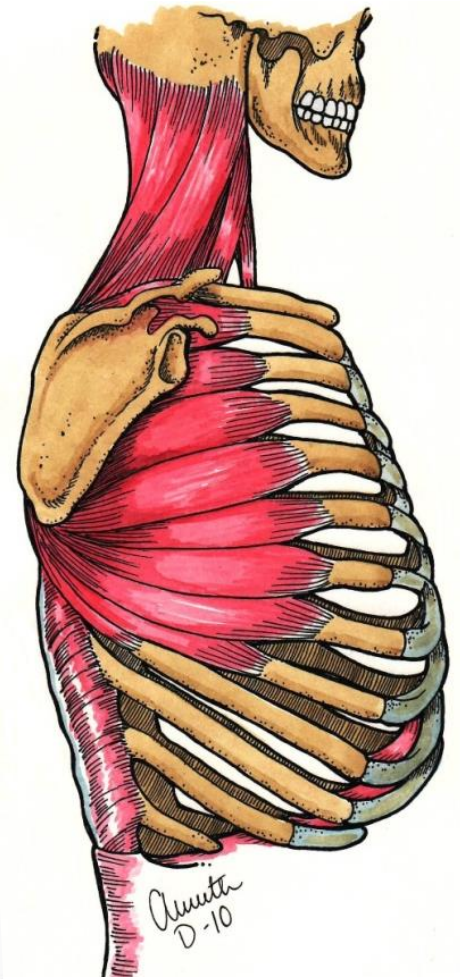
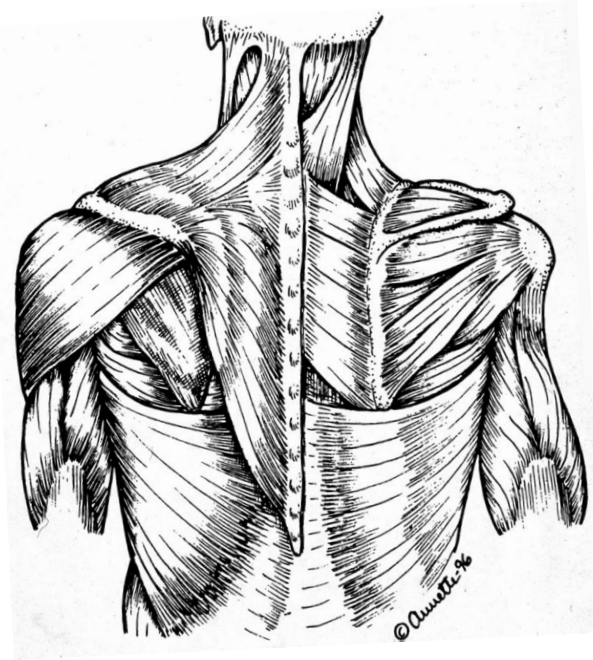
Illustration: Axeln, funktionsanalys och fysioterapi

Skulderbladets uppåtrotatorer!!

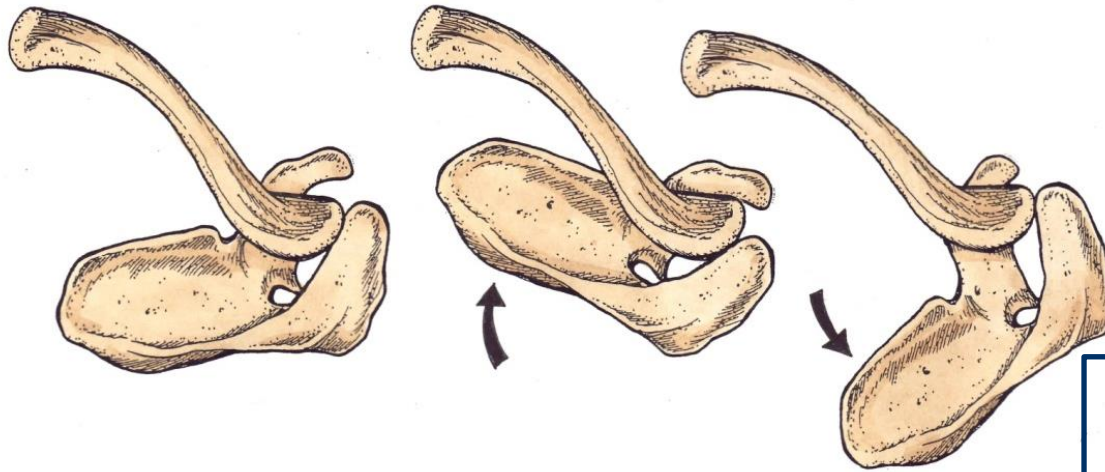
Serratus anterior, nedre tredjedelen

Trapezius övre

Trapezius nedre
senare delen av rörelsen

Höger skulderblad sett uppifrån

1. Skapulas neutralposition när vi står med armarna hängande utmed sidorna

2. Utåtrotation av skapula (External rotation)

När vi för armen bakåt, från olika grader av abduktion roterar skapula utåt, exempelvis horisontell abduktion. Se hur fossa glenoidales position förändras.

När skapula roterar utåt flyttas acromion bakåt, roterar posteriort och ger utrymme för humerus.

3. Inåtrotation av skapula (Internal rotation)

Vid svaghet i Serratus anterior hålls inte mediala kanten av skapula in mot bröstkorgen.

Inåtroterad skapula kan också vara en **felställning**. Vid "Vingskapula" står ev. skapula kontinuerligt i inåtroterad position.

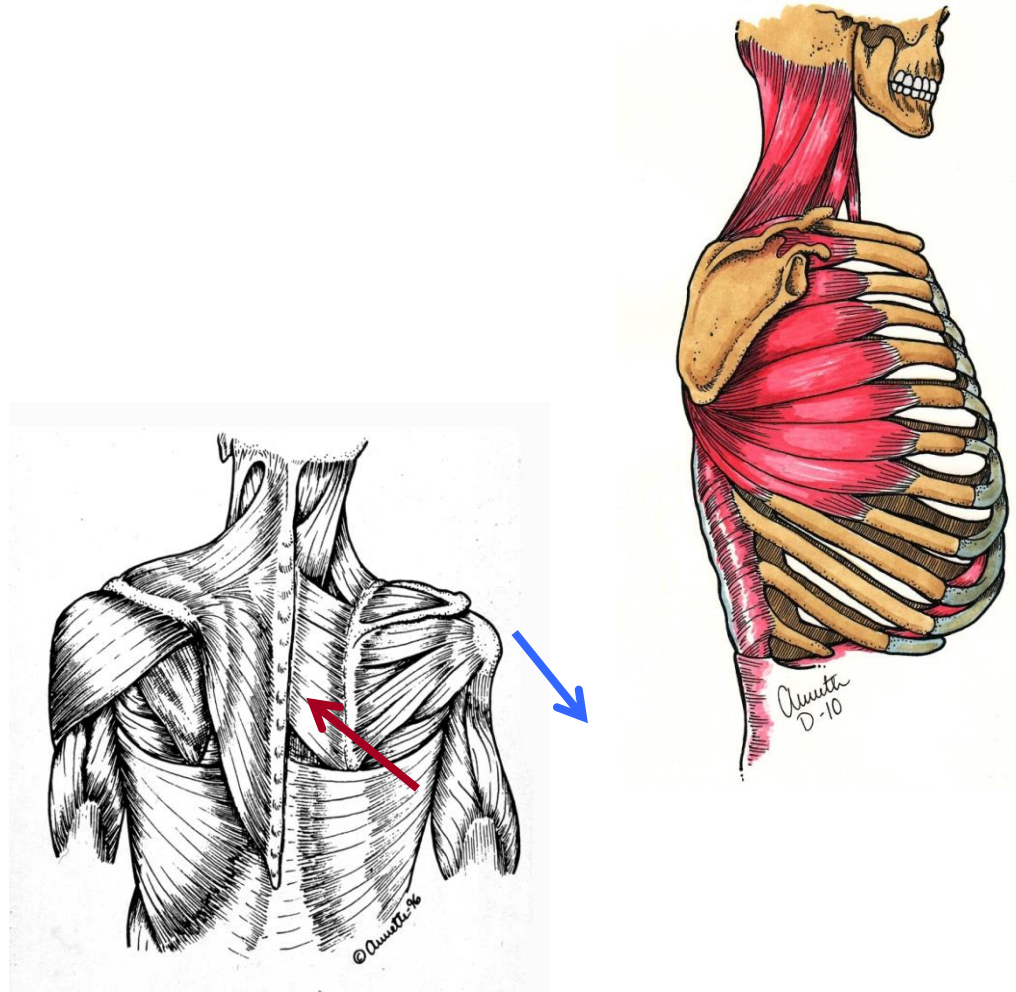
Illustration: Axeln, funktionsanalys och fysioterapi

Skulderbladets adduktorer, stabilisatorer

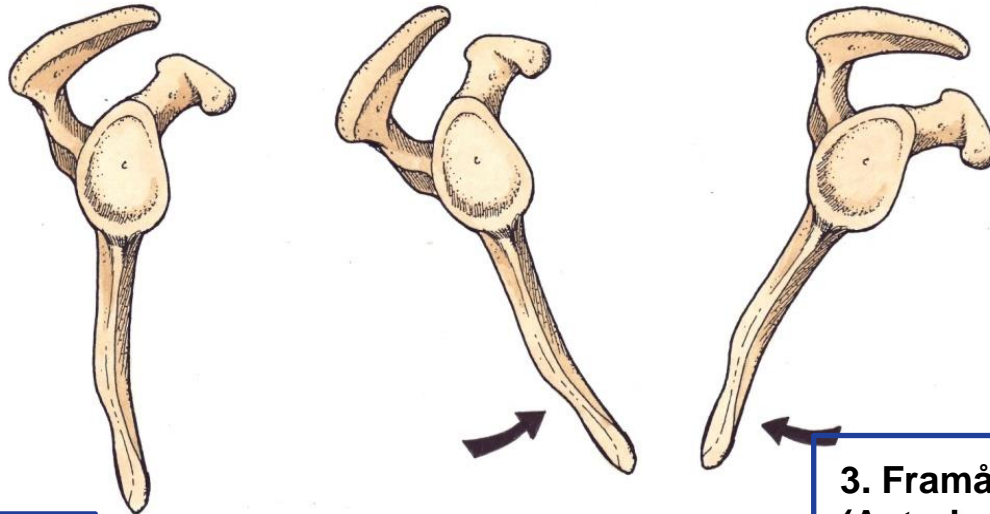
Serratus anterior,
övre 2 tredjedelar

Mellersta trapezius

Rhomboideer
- även nedåtrotterare

Höger skulderblad sett från sidan.

1. Skapulas neutralposition när vi står med armarna hängande utmed sidorna

2. Bakåttippning av skapula (Posterior tilt)

Skapula tippas bakåt i ytterläge av flexion och abduktion. Skapula följer bröstorgens rörelse i extension. Se hur fossa glenoidales position förändras.

Vid bakåttippning fälls akromion bakåt och det subakromiella rummet öppnas, blir större.

3. Framåttippning av skapula (Anterior tilt)

Skapulas rörelse när vi för armarna i extension.

Det kan också vara en **felaktig position** av skapula t ex på grund

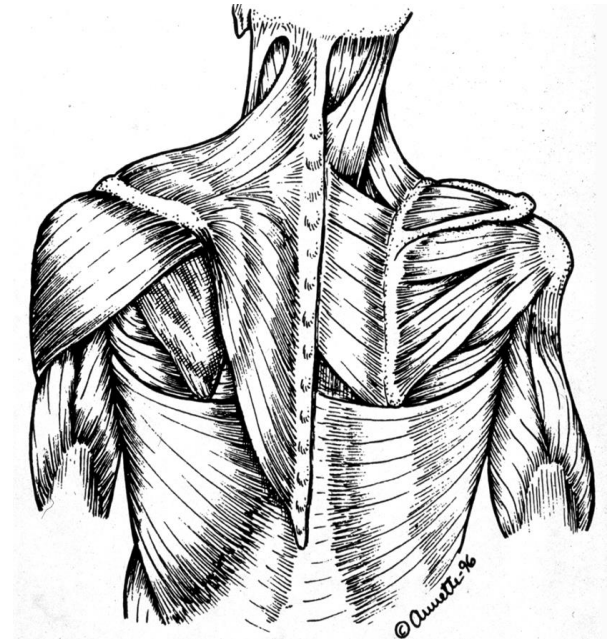
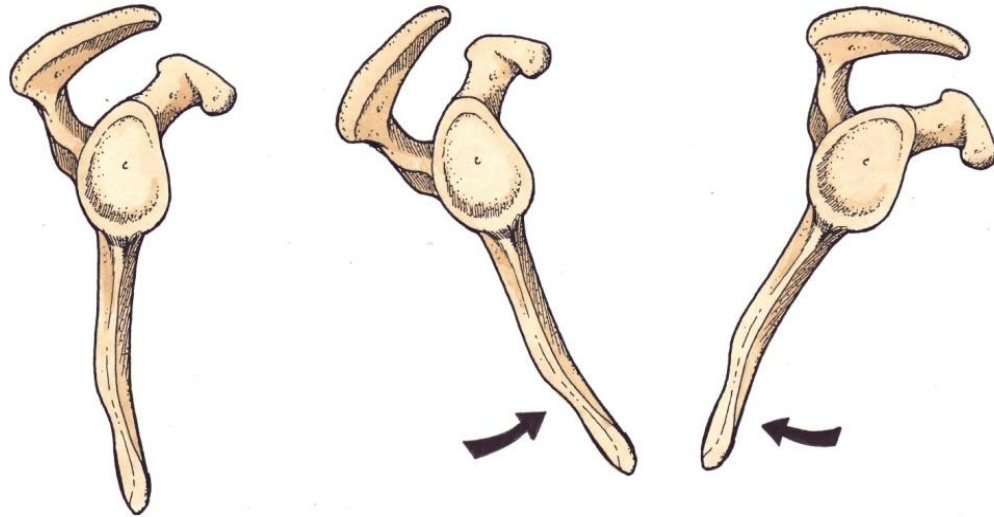
- dålig hållning
- stram pectoralis minor.

Illustration: Axeln, funktionsanalys och fysioterapi

Skulderbladets bakåttippare

Trapezius nedre

senare delen av rörelsen

Skulderbladets betydelse för god axelfunktion

Omvänd protes

Skapulas rörelser än mer viktiga för funktion högre upp i rörelsebanan!!

Bidrar till 60° elevation!!

Subakromiella rummet

Taket bildas av:

Akromion

Akromioklavikularleden

Coraco-akromiella lig

Processus coracoideus

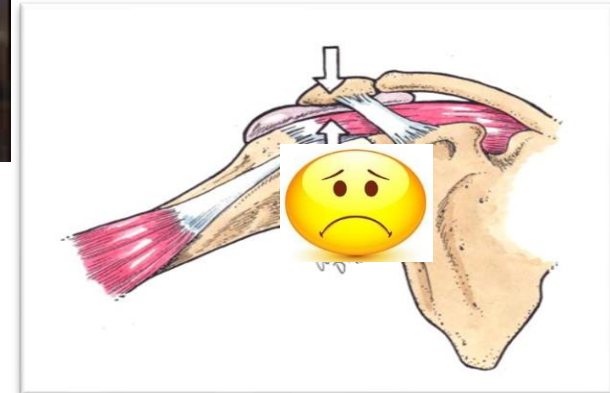
”Säker zon”
Ledsystemets delar rörelsecentrum synkrona
Undvika slår i, klämmer till

Trauma - Inflammation Post kirurgi - Inflammation

Kaotisk byggarbetsplats

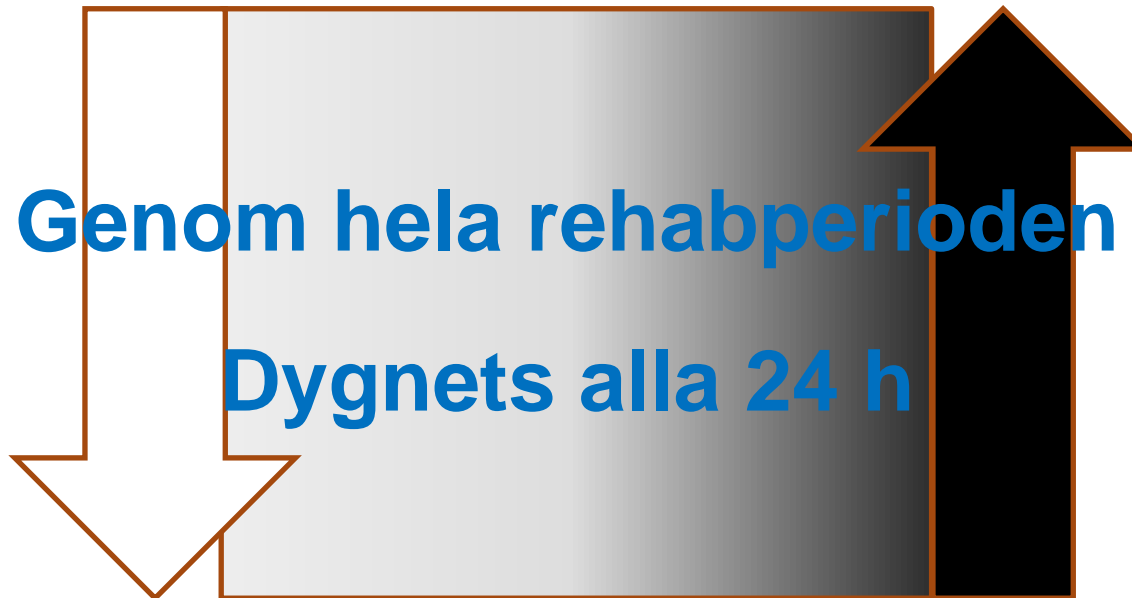

Träningspass = byggbasen, patienten,
håller informationsmöte med byggnadsarbetarna

Inga provocerande belastningar & smärtfritt
= effektiva arbetare (osteoblaster....)

Anpassa belastning till uppnådd läkningsnivå

Total
avlastning

Anpassa

Full
belastning

**Fysioterapeut –
de grå nyansernas mästare**

Minska onödig muskelspänning

Även patienter med skada i övre extremitet behöver gångträna!!

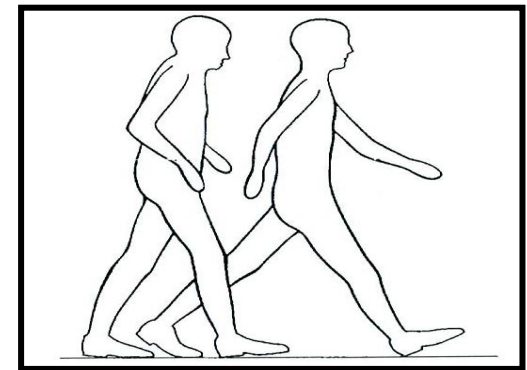
Hur ser medrörelser ut?

Symmetri?

Statisk muskelarbete?

Använd speglar!

Gör patienten medveten!

Tecken på att patienten det inte klarar att utföra
övningen på ett optimalt sätt

Patienten håller andan

THE TRICK
IS TO KEEP
BREATHING.

Grimaserar, biter ihop

Kniper med tårna,
- träna barfota /utan skor?

Ref. Joanne Elphinston, "Total Stabilization"

Sammanfattning!

Det är musklerna på baksidan som ger god funktion!

Balanserar krafterna som destabiliserar hela nya ledsystemet under elevation

Utåtroterande muskelfibrer bidrar till god funktion

Mollösund 23 Januari 2022

